

**PROGRAM WYCHOWAWCZO-PROFILAKTYCZNY
LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO
ŚW. MARII MAGDALENY W POZNANIU**

Program wychowawczo-profilaktyczny został opracowany przez zespół roboczy powołany przez Radę Rodziców oraz Radę Pedagogiczną Liceum św. Marii Magdaleny w Poznaniu i został pozytywnie zaopiniowany przez Radę Pedagogiczną na posiedzeniu w dniu 1 października 2024 r.

Program wychowawczo-profilaktyczny został uchwalony przez Radę Rodziców Liceum św. Marii Magdaleny w Poznaniu w dniu 2 października 2024 r.

Główny cel edukacyjny Liceum Ogólnokształcącego św. Marii Magdaleny w Poznaniu:

wspieranie młodego człowieka w dążeniu do kształtowania osobowości, aby czerpiąc z wielowiekowej tradycji szkoły świadomie i odpowiedzialnie funkcjonował w życiu.

Wychowanie stanowi integralną część działalności każdego człowieka. Siła wychowania tkwi bowiem nie tylko w ogólnych postanowieniach, ale w konkretnych działaniach i postawach. Szkoła ma za zadanie przekazywanie wiedzy, kształtowanie umiejętności oraz wychowanie. Naturalna jedność tych trzech wymiarów stwarza najlepszą gwarancję wszechstronnego rozwoju ucznia.

Priorytet w wychowaniu młodego człowieka powinien mieć dom rodzinny. Tu przede wszystkim kształtuje się jego charakter, dziedziczone są doświadczenia, przekazywany jest system wartości. Rodzice są pierwszymi i najważniejszymi wychowawcami swoich dzieci. Rola szkoły, choć drugoplanowa, pod pewnymi względami pozostaje niezastąpiona.

PROGRAM WYCHOWAWCZO-PROFILAKTYCZNY

1. PRZESŁANIE EDUKACYJNE SZKOŁY

1. wspieranie uczniów w dążeniu do wszechstronnego rozwoju intelektualnego i psychofizycznego,
2. wychowanie w duchu patriotyzmu, poszanowania tradycji narodowej, regionalnej i europejskiej,
3. wychowanie w duchu tolerancji, zrozumienia i szacunku dla innych osób, tradycji, religii i kultur,
4. kształtowanie dojrzałości życiowej uczniów i przygotowanie ich do odpowiedzialnego kierowania własnym losem,
5. przygotowanie do odpowiedzialnego wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich, kształtowanie aktywnej postawy wobec problemów współczesnego świata.

2. PODSTAWOWE ZASADY REALIZACJI PROGRAMU WYCHOWAWCZEGO

1. społeczność szkolną jako formę wspólnoty wychowawczej stanowią uczniowie, ich rodzice oraz wszyscy pracownicy szkoły, którzy powinni współpracować w atmosferze wzajemnego szacunku w podejmowaniu wyznaczonych zadań;
2. wszyscy członkowie społeczności szkolnej – pracownicy szkoły, uczniowie oraz rodzice znają program wychowawczo-profilaktyczny i są jego współtwórcami;
3. wszyscy pracownicy szkoły biorą udział w realizacji programu wychowawczo-profilaktycznego, wspomagając się wzajemnie w tym zakresie;
4. cała społeczność szkolna przyjmuje współodpowiedzialność za efekty realizacji programu wychowawczo-profilaktycznego;
5. działania wychowawcze szkoły są wsparciem dla rodziców w ich działaniach wychowawczych;
6. rodzice uczniów współuczestniczą w realizacji celów wychowawczych szkoły.

3. ZADANIA WYCHOWAWCZE SZKOŁY

Kształcenie i wychowywanie stanowią integralną całość procesu edukacyjnego, co powoduje, że w procesie wychowawczym szkoła:

1. wspiera rozwój ucznia w wymiarze intelektualnym, patriotycznym, społecznym, zdrowotnym, estetycznym, moralnym i duchowym;
2. organizuje proces nauczania umożliwiający efektywne zdobywanie wiedzy i umiejętności;
3. zapewnia możliwości dokonania wyboru najlepszego kierunku kształcenia;
4. przygotowuje uczniów do oceniania zewnątrzszkolnego;
5. wspiera ucznia w przewyciężaniu trudności szkolnych;
6. promuje zdrowy styl życia;
7. udziela pomocy w przewyciężaniu uzależnień i zagrożeń społecznych;
8. stwarza warunki do uczestnictwa w różnych formach życia kulturalnego;
9. promuje postawy współczujące wobec pokrzywdzonych przez los;

10. rozwija empatię przez udział w różnorodnych akcjach charytatywnych;
11. pomaga w pełnieniu ról społecznych oraz wspiera inicjatywy społeczne;
12. kształtuje poczucie odpowiedzialności, obowiązku, a także samorządności zaradności społecznej.

4. ZADANIA DYDAKTYCZNE NAUCZYCIELI

Realizując treści przedmiotowe nauczyciel:

1. rzetelnie przygotowuje i przeprowadza każdą lekcję;
2. stale doskonali się i wzbogaca warsztat pracy;
3. stosuje wewnątrzszkolny system oceniania;
4. stosuje różnorodne metody i środki dydaktyczne;
5. jest konsekwentny w swoich wymaganiach;
6. szanuje godność osobistą ucznia i nie narusza prywatności jego uczuć;
7. diagnozuje potrzeby ucznia;
8. stwarza sytuacje sprzyjające dokonywaniu wyborów, podejmowaniu decyzji i przyjmowaniu za nie odpowiedzialności;
9. podpowiada i wskazuje sposoby współpracy w grupie rówieśniczej;
10. kontroluje realizację zadań i podjętych zobowiązań przez uczniów;
11. planuje pracę dydaktyczną i wychowawczą na rok szkolny i cały cykl kształcenia;
12. wzbogaca propozycje edukacyjne szkoły szczególnymi predyspozycjami, osobowością i własnymi zainteresowaniami.

Realizując treści przedmiotowe nauczyciel powinien ukazywać uczniom:

1. ponadczasowe wartości ogólnoludzkie;
2. znaczenie norm moralnych w życiu człowieka;
3. proces podejmowania decyzji i ich skutków;
4. rozwiązywanie trudnych sytuacji życiowych i dokonywanie wyborów;
5. tradycje rodzinne, regionalne, narodowe i ich znaczenia dla tożsamości człowieka;
6. wartość rodziny w życiu człowieka;
7. piękno przyrody, jej użyteczność i sposoby ochrony przed zgubnymi wpływami cywilizacji.

5. ZADANIA WYCHOWAWCZE NAUCZYCIELI

Nauczyciel w swojej pracy wychowawczej:

1. podejmuje działania wychowawcze w każdej sytuacji szkolnej (lekcja, przerwa, wycieczka itp.);
2. tworzy warunki wspomagające rozwój, uczenie się i przygotowanie ucznia do pełnienia różnych ról w życiu dorosłym;
3. planuje i organizuje wspólnie z uczniami i ich rodzicami różne formy życia zespołowego, rozwijające jednostki i integrujące klasę;
4. jest negocjatorem w rozstrzyganiu kwestii spornych w klasie oraz między uczniami a dorosłymi;
5. otacza indywidualną opieką wychowawczą każdego ze swoich wychowanków;
6. czuwa nad postępami w nauce i frekwencją uczniów;
7. ustala treść i formę zajęć tematycznych na godzinach wychowawczych;
8. prowadzi godziny wychowawcze, realizuje program wychowawczo-profilaktyczny oraz rozwiązuje problemy wynikające z codziennych potrzeb klasy;
9. na bieżąco rozwiązuje problemy edukacyjne i wychowawcze, wspomaga uczniów mających trudności szkolne, udziela pomocy uczniom pokrzywdzonym;
10. współdziała z nauczycielami uczącymi w jego klasie, uzgadniając z nimi i koordynując ich działania wychowawcze, w porozumieniu z nauczycielami i uczniami ustala oceny zachowania;
11. monitoruje osiągnięcia uczniów w konkursach, olimpiadach, turniejach i pracach pozalekcyjnych;
12. ustala i nadzoruje realizację harmonogramu dyżurów klasowych, pełni nadzór nad wywiązywaniem się klasy z jej obowiązków wobec szkoły;

13. organizuje wycieczki;
14. prowadzi zebrania klasowe rodziców zgodnie z przyjętym harmonogramem;
15. prowadzi dokumentację pracy: dziennik lekcyjny, arkusze ocen;
16. współpracuje z psychologiem szkolnym;
17. utrzymuje stałe kontakty z rodzicami.

6. ZADANIA PSYCHOLOGA SZKOLNEGO

Psycholog szkolny:

1. dba o realizację obowiązków szkolnych (rozmowy z uczniami i rodzicami oraz wychowawcami klasowymi);
2. współuczestniczy w rozwiązywaniu sytuacji konfliktowych między rodzicami a uczniami;
3. udziela rodzicom porad ułatwiających rozwiązywanie problemów wychowawczych;
4. kieruje na badania do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej (dysleksja, dysortografia, problemy natury psychologiczno-pedagogicznej);
5. przeciwdziała wszelkim uzależnieniom (alkoholizm, palenie papierosów, narkomania, zażywanie substancji psychoaktywnych i wszelkich innych środków uzależniających, Internet – pogadanki, filmy, spotkania z pielęgniarką, policjantem);
6. udziela pomocy uczniom w eliminowaniu problemów natury psychologicznej;
7. rozpoznaje potrzeby i zagrożenia ucznia (ankiety, rozmowy);
8. przeciwdziała skrajnym formom niedostosowania społecznego młodzieży;
9. udziela indywidualnych porad.

7. ZADANIA DORADCY ZAWODOWEGO

Doradca zawodowy:

1. gromadzi, aktualizuje i udostępnia informacje edukacyjne;
2. rozpoznaje potrzeby uczniów związane z zapotrzebowaniem na informacje edukacyjne i zawodowe oraz pomoc w planowaniu kształcenia i kariery zawodowej;
3. udziela indywidualnych porad i konsultacji;
4. prowadzi zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i kariery zawodowej;
5. współpracuje z nauczycielami w tworzeniu i zapewnieniu ciągłości działań w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego;
6. wspiera nauczycieli oraz innych specjalistów w udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

8. ZADANIA RODZICÓW

Rodzice:

1. angażują się w sprawy szkoły poprzez uczestnictwo w Radzie Rodziców, Radach Klasowych oraz indywidualne działania;
2. aktywnie uczestniczą w zebraniach klasowych, ogólnoszkolnych i wywiadówkach;
3. indywidualnie konsultują się z nauczycielami w wymagających tego sytuacjach;
4. wspomagają działania szkoły pozytywnym przykładem funkcjonowania rodziny;
5. pielęgnują uczucia przyjaźni i szacunku wobec wszystkich podmiotów społeczności szkolnej;
6. współpracują w organizowaniu życia pozalekcyjnego klasy i szkoły;
7. uczestniczą w niektórych radach pedagogicznych w charakterze opiniującym i doradcym;
8. pomagają (w miarę możliwości) w przedsięwzięciach gospodarczych szkoły;
9. regulują dobrowolne zobowiązania finansowe wobec szkoły;
10. wspierają szkołę w tworzeniu warunków bezpieczeństwa ładu i estetyki w szkole;
11. organizują pomoc materialną dla uczniów;
12. organizują pomoc merytoryczną, psychologiczną zgodnie z własnymi kompetencjami.

9. SPOSOBY I FORMY REALIZACJI

Zadania wychowawcze realizowane są w ramach:

1. lekcji wychowawczych (propozycje tematów lekcji wychowawczych dla poszczególnych poziomów klas znajdują się w załączniku nr 1) – zajęć, na których wychowawca i uczniowie

danej klasy spotykają się i dokonują analizy problemów wychowawczych – ważnym elementem jest otwarta postawa wychowawcy na problemy młodzieży;

2. lekcji przedmiotowych – zajęć, w czasie których na bazie podawanych wiadomości pojawiają się zagadnienia wychowawcze;
3. zajęć pozalekcyjnych – dodatkowych form pracy w niewielkich grupach, gdzie spotyka się młodzież o określonych zainteresowaniach i umiejętnościach, które rozwija;
4. różnorodnych imprez i form kulturalnych na terenie szkoły – akademie, rocznice związane ze świętami narodowymi i okolicznościowymi (przygotowywane wspólnie z młodzieżą);
5. wycieczek przedmiotowych i krajoznawczych – integrują zespół uczniowski, jak również zawierają w sobie wiele sytuacji wychowawczych;
6. konkursów i olimpiad przedmiotowych – dających młodzieży możliwość przedstawienia swoich osiągnięć, wiedzy i umiejętności;
7. wystaw prac plastycznych, inscenizacji teatralnych przygotowywanych przez uczniów na terenie szkoły;
8. wyjść do placówek kulturalnych – wyjazdy do teatru, muzeum, kina, na wystawy,
9. indywidualnej pracy psychologiczno-pedagogicznej z uczniem;
10. akcji charytatywnych, ekologicznych – młodzież inicjuje akcje lub bierze czynny udział w lokalnych przedsięwzięciach;
11. zawodów i imprez sportowych – młodzież reprezentuje szkołę na turniejach i zawodach międzyszkolnych;
12. samopomocy uczniowskiej – uczniowie pomagają sobie wzajemnie w odrabianiu lekcji i w nauce;
13. współpracy z uczelniami wyższymi oraz instytucjami wspierającymi oświatę;
14. stałego uaktualniania strony internetowej promującej naszą szkołę;
15. współpracy z rodzicami, która obejmuje:
  - a. kontakt natychmiastowy w niepokojących wypadkach wychowawczych (telefoniczny, listowny, elektroniczny);
  - b. stały kontakt podczas zebrań, okresowych wywiadówek i konsultacji;
  - c. stały kontakt i współdziałanie z Radą Rodziców;
  - d. spotkania indywidualne oraz grupowe z psychologiem szkolnym.

Terminarz zadań wraz z określeniem podmiotów za nie odpowiedzialnych jest corocznie opracowywany i dostępny w pierwszym tygodniu września na stronie internetowej szkoły.

10. EWALUACJA PROGRAMU WYCHOWAWCZEGO

Program wychowawczo-profilaktyczny nie jest dokumentem zamkniętym. Ma, w założeniach twórców, ulegać zmianom wraz ze zmieniającą się rzeczywistością. Analiza jego skuteczności będzie polegać na bieżącym monitorowaniu i cyklicznej ewaluacji. Informacje zwrotne pochodzące od uczniów, rodziców i nauczycieli służą doskonaleniu pracy i wyciąganiu wniosków na przyszłość. Najlepszych efektów można się spodziewać, gdy ewaluacji programu wychowawczo-profilaktycznego dokonuje się na podstawie systematycznych obserwacji procesu wychowawczego.

Sposoby i środki ewaluacji:

1. obserwacja zachowania uczniów;
2. obserwacja postępów w nauce i zachowaniu;
3. udział uczniów w konkursach i osiągnięte przez nich wyniki;
4. frekwencja na zajęciach pozalekcyjnych;
5. ocena samopoczucia ucznia w szkole;
6. ocena pracy wychowawczej;
7. badanie losów absolwentów.

Narzędzia ewaluacji:

1. ankieta;
2. obserwacja;
3. analiza dokumentacji szkolnej;
4. rozmowa.

PROGRAM PROFILAKTYKI SZKOLNEJ

ZAŁOŻENIA OGÓLNE PROGRAMU PROFILAKTYKI SZKOLNEJ

- Profilaktyka jest ochroną człowieka przed zagrożeniami i reagowaniem na nie. Obejmuje eliminację lub redukcję czynników ryzyka oraz wzmacnianie czynników chroniących.
- Program profilaktyki szkolnej to ogół działań chroniących młodzież przed zakłóceniami w rozwoju i interwencyjnych w sytuacji pojawiających się zagrożeń.
- Program profilaktyki szkolnej obejmuje działania podejmowane w trakcie realizacji programów nauczania i programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły, gdy są realizowane ogólne zadania szkoły, a także działania specyficzne dla profilaktyki.
- Szkoła jest miejscem realizacji profilaktyki pierwszorzędowej, skierowanej do grupy niskiego ryzyka.
- Profilaktyka pierwszorzędowa polega na promowaniu zdrowego stylu życia i zapobieganiu zagrożeniom, w szczególności na rozwijaniu umiejętności interpersonalnych, radzeniu sobie w sytuacjach trudnych czy podejmowaniu konstruktywnych decyzji.

STRUKTURA ODDZIAŁYWAŃ PROFILAKTYCZNYCH

Rada Pedagogiczna

- Określa zadania w zakresie profilaktyki.
- Określa zapotrzebowanie na realizację programów profilaktycznych.
- Dokonuje analizy działalności profilaktycznej.

Nauczyciele

- Współpracują z wychowawcami klas w realizacji zadań profilaktycznych.
- Wykonują zalecenia zawarte w orzeczeniach wydanych przez Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne.
- Doskonają kwalifikacje i zdobywają nowe umiejętności w zakresie działań profilaktycznych.
- Wspierają rozwój uczniów poprzez np. organizowanie zajęć dla uczniów zdolnych, kółek zainteresowań itp.

Wychowawca klasy

- Integruje zespół klasowy.
- Dbą o poczucie bezpieczeństwa i akceptacji ucznia w klasie.
- Wyposaża uczniów w umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach.
- Realizuje zadania w zakresie profilaktyki we współpracy z rodzicami uczniów.

Dyrektor szkoły

- Monitoruje pracę wychowawców klas i pedagoga w zakresie profilaktyki.
- Diagnostyka oczekiwań uczniów i rodziców w zakresie profilaktyki.
- Współpracuje z podmiotami szkoły oraz instytucjami wspomagającymi działania z zakresu profilaktyki.
- Wspiera oraz współorganizuje działania z zakresu profilaktyki szkolnej organizowane w ramach programu wychowawczo-profilaktycznego w szkole.

Psycholog szkolny

- Rozpoznaje indywidualne potrzeby uczniów oraz analizuje przyczyny niepowodzeń szkolnych.
- Określa formy i sposoby udzielania uczniom, w tym uczniom z wybitnymi uzdolnieniami, pomocy psychologiczno-pedagogicznej, odpowiednio do rozpoznanych potrzeb.
- Organizuje i prowadzi różne formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów, rodziców i nauczycieli.
- Podejmuje działania profilaktyczno-wychowawcze wynikające z programu wychowawczo-profilaktycznego w stosunku do uczniów, z udziałem rodziców i nauczycieli.

- Wspiera działania opiekuńczo-wychowawcze nauczycieli, wynikające z programu wychowawczo-profilaktycznego.

Rada Rodziców

- Opiniuje program wychowawczo-profilaktyczny szkoły.
- Analizuje i diagnozuje opinie rodziców na temat programu wychowawczo-profilaktycznego.
- Współpracuje z Radą Pedagogiczną, dyrektorem, wicedyrektorem, Samorządem Uczniowskim.

CELE PROFILAKTYKI SZKOLNEJ

- Ochrona uczniów przed zagrożeniami poprzez rzetelną informację i kształtowanie umiejętności społecznych.
- Interweniowanie w przypadku pojawiających się zagrożeń.
- Stwarzanie optymalnych warunków rozwoju osobowości ucznia.
- Stworzenie alternatywnych form spędzania czasu wolnego (np. kółka zainteresowań).

ZADANIA PROFILAKTYKI SZKOLNEJ

- Wspieranie i pomoc w rozwoju ważnych umiejętności społecznych.
- Dostarczenie rzetelnych informacji na temat skutków zachowań ryzykownych, a tym samym umożliwienie dokonania racjonalnego wyboru.
- Rozwijanie umiejętności alternatywnego spędzania czasu wolnego poprzez organizowanie zajęć pozalekcyjnych itp.
- Dbłość o bezpieczeństwo uczniów w szkole.
- Pomoc w planowaniu przyszłości edukacyjno-zawodowej.
- Pomoc w organizowaniu kontaktu ze specjalistą.
- Współpraca z rodzicami.

Obszary tematyczne	Formy działania	Odpowiedzialni
Promocja zdrowia – zdrowy styl życia	Wykłady, prelekcje, prezentacja filmów dot. przemian w okresie dojrzewania	nauczyciele biologii, nauczyciel wychowania do życia w rodzinie, wychowawcy
	Wykłady, prelekcje dot. higieny osobistej	pielęgniarka szkolna, nauczyciele wychowania fizycznego, wychowawcy, nauczyciele
	Wprowadzenie dodatkowych procedur profilaktycznych dotyczących zakażenia wirusem SARS-CoV-2	cała społeczność szkolna
	Piknik zdrowotny w Marynce	nauczyciele w-f, wychowawcy
	Zajęcia pozalekcyjne: siłownia, siatkówka, koszykówka, kółka przedmiotowe, kółka zainteresowań	nauczyciele w-f, nauczyciele pozostałych przedmiotów, osoby dodatkowo zatrudnione, dyrektor szkoły
	Prelekcje na temat np. zaburzeń odżywiania, cyberprzemocy	pielęgniarka szkolna, nauczyciele biologii, wychowawcy, psycholog
	Rozwój cywilizacji a zagrożenie środowiska. Jak chronić środowisko?	nauczyciele biologii, nauczyciele chemii, nauczyciele historii lub wos
Kształtowanie zdrowej osobowości pod względem emocjonalnym, psychicznym oraz społecznym	Działania związane z ochroną zdrowia psychicznego i fizycznego dzieci i dorosłych podczas pandemii SARS-CoV-2	wychowawcy, nauczyciele, psycholog, doradca zawodowy
	Autoprezentacja w sytuacji egzaminu maturalnego – warsztat	psycholog, wychowawcy
	Radzenie sobie ze stresem egzaminacyjnym – warsztat	psycholog, wychowawcy
	Ćwiczenia relaksacyjne	nauczyciele w-f, wychowawcy, psycholog
	Umiejętność komunikacji	psycholog szkolny, wychowawcy

	interpersonalnej – ćwiczenia, zajęcia warsztatowe	
	Budowanie poczucia własnej wartości – zajęcia warsztatowe	wychowawcy, nauczyciele, psycholog szkolny, doradca zawodowy
	Asertywne radzenie sobie z presją społeczną – warsztat	wychowawcy, psycholog
	Moja emocjonalność – samoakceptacja, szacunek dla siebie i innych	nauczyciel wych. do życia w rodzinie, wychowawcy, psycholog, biolog
	Budowanie własnej ścieżki kariery zawodowej – konsultacje indywidualne	doradca zawodowy
	Zajęcia integracyjne w klasach na terenie szkoły	wychowawcy, psycholog
	Wycieczki integracyjne	wychowawcy, nauczyciele, psycholog, dyrekcja szkoły
	Partnerstwo, małżeństwo, rodzina – moje dojrzałe wybory	wychowawcy, nauczyciele, psycholog, dyrekcja szkoły
Zagrożenie uzależnieniem – środki psychoaktywne, papierosy, alkohol, Internet.	Mechanizm uzależnienia – uzależnienie psychiczne i fizyczne	psycholog, wychowawcy, zaproszeni goście
	Konsekwencje prawne posiadania środków uzależniających	przedstawiciel policji, psycholog, wychowawcy, dyrekcja szkoły
	„Dzień bezpiecznego Internetu”	nauczyciele informatyki, wychowawcy, psycholog
	Szkolenie dla Rady Pedagogicznej z zakresu procedur postępowania w przypadku różnych zagrożeń	dyrektor szkoły, przedstawiciel Komendy Miejskiej Policji
	Autoedukacja – pogadanki i prelekcje na temat uzależnień przygotowywane przez uczniów	uczniowie, wychowawcy, nauczyciele
	Funkcjonalne wykorzystanie wiedzy na temat bezpiecznego korzystania z Internetu (w tym świadomości zjawiska fonoholizmu, smartfonizacji, cyberprzemocy, udostępniania informacji, pozornej anonimowości w Internecie)	przedstawiciele Policji/Straży Miejskiej, wychowawcy
	Rozwijanie zdolności wartościowania informacji znajdujących się w przestrzeni medialnej i cybernetycznej	przedstawiciele Policji/Straży Miejskiej, wychowawcy
	Profilaktyka zachowań agresywnych i przemocowych w sieci	przedstawiciele Policji/Straży Miejskiej, wychowawcy
Konsekwencje prawne podejmowania niezgodnych z prawem działań w Internecie (w tym łamanie praw autorskich, kradzieży własności intelektualnej, kradzieży tożsamości, cyberprzemocy itp.)	przedstawiciele Policji/Straży Miejskiej, wychowawcy	

Procedury postępowania nauczycieli w sytuacjach zagrożenia młodzieży demoralizacją

- Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady postępowania policji z nieletnimi sprawcami czynów karalnych jest Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (wraz z późniejszymi zmianami). Policja zgodnie z art. 37 ustawy, w wypadkach niecierpiących zwłoki zbiera i utrwała dowody czynów karalnych, w razie potrzeby dokonuje ujęcia nieletniego, a także wykonuje czynności zlecone przez sędziego rodzinnego.
- Do podejmowania działań interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych w szkole zobowiązuje Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem. W myśl tego dokumentu szkoły i placówki podejmują działania interwencyjne polegające na powiadomieniu rodziców i policji w sytuacjach kryzysowych, w szczególności, gdy dzieci i młodzież używają, posiadają lub rozprawdzają środki odurzające.

- W rozporządzeniu §10 zobowiązuje szkoły i placówki do opracowania, strategii działań wychowawczych i zapobiegawczych oraz interwencyjnych, wobec dzieci i młodzieży zagrożonej uzależnieniem.

DZIAŁANIA INTERWENCYJNE – PROCEDURY POSTĘPOWANIA NAUCZYCIELI NA TERENIE SZKOŁY ORAZ PODCZAS IMPREZ ORGANIZOWANYCH PRZEZ SZKOŁĘ

1. W przypadku uzyskania informacji, że uczeń który, nie ukończył 18 lat, używa alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia bądź przejawia inne zachowania świadczące o demoralizacji, nauczyciel powinien podjąć następujące kroki:
  - a. Przekazać uzyskaną informację wychowawcy klasy.
  - b. Wychowawca informuje o fakcie psychologa szkolnego i dyrektora szkoły.
  - c. Wychowawca wzywa do szkoły rodziców (prawnych opiekunów) ucznia i przekazuje im uzyskaną informację. Przeprowadza rozmowę z rodzicami oraz z uczniem, w ich obecności. W przypadku potwierdzenia informacji, zobowiązuje ucznia do zaniechania negatywnego postępowania, rodziców zaś bezwzględnie do szczególnego nadzoru nad dzieckiem. W toku interwencji profilaktycznej może zaproponować rodzicom skierowanie dziecka do specjalistycznej placówki i udział dziecka w programie terapeutycznym.
  - d. Jeżeli rodzice odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a nadal z wiarygodnych źródeł napływają informacje o przejawach demoralizacji ich dziecka, dyrektor szkoły pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub policję (specjalistę ds. nieletnich).
  - e. Podobnie w sytuacji, gdy szkoła wykorzysta wszystkie dostępne jej środki oddziaływań wychowawczych (rozmowa z rodzicami, ostrzeżenie ucznia, spotkania z pedagogiem, psychologiem, itp.), a ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych rezultatów, dyrektor szkoły powiadamia sąd rodzinny lub policję. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji.
  - f. Jeżeli zachowania świadczące o demoralizacji przejawia uczeń, który ukończył 18 lat, a nie jest to udział w działalności grup przestępczych czy popełnienie przestępstwa, to postępowanie nauczyciela powinno być określone przez wewnętrzny regulamin szkoły.
  - g. W przypadku uzyskania informacji o popełnieniu przez ucznia, który ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub jego udziału w działalności grup przestępczych, zgodnie z art. 304 § 2 kodeksu postępowania karnego, dyrektor szkoły jako przedstawiciel instytucji jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub policję.
2. W przypadku, gdy nauczyciel podejrzewa, że na terenie szkoły znajduje się uczeń będący pod wpływem alkoholu lub narkotyków powinien podjąć następujące kroki:
  - a. Powiadamia o swoich przypuszczeniach wychowawcę klasy.
  - b. Odizolowuje ucznia od reszty klasy, ale ze względów bezpieczeństwa nie pozostawia go samego; stwarza warunki, w których nie będzie zagrożone jego życie ani zdrowie.
  - c. Wzywa lekarza w celu stwierdzenia stanu trzeźwości lub odurzenia, ewentualnie udzielenia pomocy medycznej.
  - d. Zawiadamia o tym fakcie dyrektora szkoły oraz rodziców/opiekunów, których zobowiązuje do niezwłocznego odebrania ucznia ze szkoły. Gdy rodzice/opiekunowie odmówią odebrania dziecka, o pozostaniu ucznia w szkole, czy przewiezieniu do placówki służby zdrowia, albo przekazaniu go do dyspozycji funkcjonariuszom policji – decyduje lekarz, po ustaleniu aktualnego stanu zdrowia ucznia i w porozumieniu z dyrektorem szkoły.
  - e. Dyrektor szkoły zawiadamia najbliższą jednostkę policji, gdy rodzice ucznia będącego pod wpływem alkoholu – odmawiają przyścia do szkoły, a jest on agresywny, bądź swoim zachowaniem daje powód do zgorszenia albo zagraża życiu lub zdrowiu innych osób. W przypadku stwierdzenia stanu nietrzeźwości, policja ma możliwość

przewiezienia ucznia do izby wytrzeźwień, albo do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych – na czas niezbędny do wytrzeźwienia (maksymalnie do 24 godzin). O fakcie umieszczenia zawiadamia się rodziców/opiekunów oraz sąd rodzinny jeśli uczeń nie ukończył 18 lat.

- f. Jeżeli powtarzają się przypadki, w których uczeń (przed ukończeniem 18 lat) znajduje się pod wpływem alkoholu lub narkotyków na terenie szkoły, to dyrektor szkoły ma obowiązek powiadomienia o tym policji (specjalisty ds. nieletnich) lub sądu rodzinnego.
- g. Spożywanie alkoholu na terenie szkoły przez ucznia, który ukończył 17 lat, stanowi wykroczenie z art. 431 ust. 1 Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Należy o tym fakcie powiadomić policję. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tej instytucji.

- 3. W przypadku, gdy nauczyciel znajduje na terenie szkoły substancję przypominającą wyglądem narkotyk powinien podjąć następujące kroki:
  - a. Nauczyciel zachowując środki ostrożności zabezpiecza substancję przed dostępem do niej osób niepowołanych oraz ewentualnym jej zniszczeniem do czasu przyjazdu policji, próbuje (o ile to jest możliwe w zakresie działań pedagogicznych) ustalić, do kogo znaleziona substancja należy.
  - b. Powiadamia o zaistniałym zdarzeniu dyrektora szkoły oraz wzywa policję.
  - c. Po przyjeździe policji niezwłocznie przekazuje zabezpieczoną substancję i przekazuje informacje dotyczące szczegółów zdarzenia.
- 4. W przypadku, gdy nauczyciel podejrzewa, że uczeń posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyk, powinien podjąć następujące kroki:
  - a. Nauczyciel w obecności innej osoby (wychowawca, pedagog, dyrektor, itp.) ma prawo żądać, aby uczeń przekazał mu tę substancję, pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni (we własnej odzieży), ewentualnie innych przedmiotów budzących podejrzenie co do ich związku z poszukiwaną substancją. Nauczyciel nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukania odzieży ani teczki ucznia – jest to czynność zastrzeżona wyłącznie dla policji.
  - b. O swoich spostrzeżeniach powiadamia dyrektora szkoły oraz rodziców/opiekunów ucznia i wzywa ich do natychmiastowego stawiennictwa.
  - c. W przypadku, gdy uczeń, mimo wezwania, odmawia przekazania nauczycielowi substancji i pokazania zawartości teczki, dyrektor szkoły wzywa policję, która przeszukuje odzież i przedmioty należące do ucznia oraz zabezpiecza znalezioną substancję i zabiera ją do ekspertyzy.
  - d. Jeżeli uczeń wyda substancję dobrowolnie, nauczyciel, po odpowiednim zabezpieczeniu, zobowiązany jest bezzwłocznie przekazać ją do jednostki policji. Wcześniej próbuje ustalić, w jaki sposób i od kogo, uczeń nabył substancję. Całe zdarzenie nauczyciel dokumentuje, sporządzając możliwie dokładną notatkę z ustaleń wraz ze swoimi spostrzeżeniami.

UWAGA:

Zgodnie z przepisami ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii – w Polsce karalne jest:

- posiadanie każdej ilości środków odurzających lub substancji psychotropowych;
- wprowadzanie do obrotu środków odurzających;
- udzielanie innej osobie, ułatwianie lub umożliwianie ich użycia oraz nakłanianie do użycia;
- wytwarzanie i przetwarzanie środków odurzających.

Każde z wymienionych zachowań jest czynem karalnym w rozumieniu przepisów ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, jeśli sprawcą jest uczeń, który ukończył 13 lat a nie ukończył 17 lat. Z przestępstwem mamy do czynienia jeżeli, któryś z wymienionych czynów popełni uczeń, po ukończeniu 17 lat. W takiej sytuacji mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego. Jeżeli przestępstwo ma miejsce na terenie szkoły, należy wezwać policję. W każdym przypadku popełnienia czynu karalnego przez ucznia, który nie ukończył 17 lat należy zawiadomić policję lub sąd rodzinny, a w przypadku popełnienia przestępstwa przez ucznia, który ukończył 17 rok życia prokuraturę lub policję zgodnie z art. 4 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii i art. 304 Kodeksu postępowania karnego).

5. Postępowanie wobec ucznia – sprawcy czynu karalnego lub przestępstwa nauczyciel powinien:

- a. Niezwłocznie powiadomić dyrektora szkoły;
- b. Ustalić okoliczności czynu, ewentualnych świadków;
- c. Przekazanie sprawcy (o ile jest znany i przebywa na terenie szkoły) dyrektorowi szkoły, lub psychologowi szkolnemu pod opiekę, powiadomienie rodziców ucznia — sprawcy;
- d. Niezwłocznie zawiadomić policję w przypadku gdy sprawa jest poważna (rozbój, uszkodzenie ciała, itp.), lub sprawca nie jest uczniem szkoły i jego tożsamość nie jest nikomu znana;
- e. Zabezpieczyć ewentualne dowody przestępstwa lub przedmioty pochodzące z przestępstwa i przekazanie ich policji (np. sprawca rozboju na terenie szkoły użył noża i uciekając porzucił go itp.).

6. Postępowanie nauczyciela wobec ucznia, który stał się ofiarą czynu karalnego

- a. Udzielenie pierwszej pomocy (przedmedycznej), bądź zapewnienie jej udzielenia poprzez wezwanie lekarza w przypadku kiedy ofiara doznała obrażeń;
- b. niezwłoczne powiadomienie dyrektora szkoły;
- c. powiadomienie rodziców ucznia;
- d. niezwłoczne wezwanie policji w przypadku, kiedy istnieje konieczność profesjonalnego zabezpieczenia śladów przestępstwa, ustalenia okoliczności i ewentualnych świadków zdarzenia.

W przypadku znalezienia na terenie szkoły broni, materiałów wybuchowych, innych niebezpiecznych substancji lub przedmiotów, należy zapewnić bezpieczeństwo przebywającym na terenie szkoły osobom, uniemożliwić dostęp osób postronnych do tych przedmiotów i wezwać policję – tel. 997 lub 112.

7. Procedura postępowania w przypadku podejrzenia lub zaistnienia cyberprzemocy (np. rozpowszechnianie treści zawierających przemoc, niezgodnych z prawem, niezgodnych z prawdą, zachęcających do autoagresji, oszustw internetowych, włamania na konta, ujawnianie prywatnych informacji, pozyskiwanie danych z profili internetowych):

- a. Nauczyciel po przyjęciu zgłoszenia o zagrożeniu bezpieczeństwa cyfrowego ocenia czy zdarzenie wyczerpuje znamiona cyberprzemocy,
- b. Nauczyciel ustala okoliczności/charakter zdarzenia, zachowując maksymalną dyskrecję, zabezpiecza dowody, identyfikuje sprawcę (np. może zrobić kopię materiałów, print screen, zanotować datę i czas otrzymania materiałów, dane nadawcy, adresy stron www, historię połączeń, etc.)
- c. Nauczyciel zgłasza incydent dyrektorowi szkoły oraz przekazuje zebrane dowody,
- d. Dyrektor szkoły lub wyznaczona przez niego osoba kontaktuje się z dostawcą usług w celu usunięcia z sieci kompromitujących lub krzywdzących materiałów,
- e. W szczególnych/ koniecznych przypadkach dyrektor szkoły zgłasza incydent na policję lub do sądu rodzinnego. Bezwzględnie należy zgłosić policji rozpowszechnianie nagich zdjęć poniżej 18 roku życia (art.202par. 3 KK) oraz wszelkie inne sytuacje, w których zostało naruszone prawo (np. groźby karalne, świadome publikowanie nielegalnych treści itp.),
- f. Nauczyciel, wychowawca, pedagog/psycholog szkolny podejmują wobec poszkodowanego ucznia działania wspierające w porozumieniu z rodzicami/ opiekunami prawnymi oraz informują o innych instytucjach, gdzie można szukać pomocy,
- g. Ofiary zdarzenia należy otoczyć dyskretną opieką psychologiczno- pedagogiczną,
- h. Nauczyciel podejmuje działania wychowawcze wobec innych uczestników sytuacji,

- i. Po zakończeniu procedury, nauczyciel, wychowawca monitorują sytuację, dbają o bezpieczeństwo osób zaangażowanych w tej sprawie.

8. Procedura postępowania w przypadku zachowań autoagresji, zagrażających zdrowiu lub życiu ucznia:

- a. Każdy nauczyciel i pracownik szkoły ma obowiązek zareagowania na jakikolwiek sygnał o ryzyku zachowania autodestrukcyjnego u ucznia. W przypadku zaobserwowania lub powzięcia informacji (informacja od samego ucznia, rówieśników, rodziny, osób postronnych), że uczeń planuje podjąć lub podjął działania autoagresywne (samookaleczenie, próba samobójcza) nauczyciel/pracownik powinien niezwłocznie powiadomić o tym dyrektora szkoły, który o całej sprawie informuje natychmiast rodziców/opiekunów prawnych, wychowawcę klasy i pedagoga/psychologa szkolnego.
- b. Po zdiagnozowaniu sytuacji, wychowawca i pedagog/psycholog szkoły podejmuje odpowiednie działania interwencyjne:
  - przeprowadza analizę sytuacji szkolnej i rodzinnej ucznia w celu wstępnego ustalenia przyczyn,
  - ustala z rodzicami zasady wzajemnych kontaktów, proponuje pomoc psychologiczno-pedagogiczną na terenie szkoły lub poza nią,
  - w przypadku gdy rodzice/opiekunowie prawni nie podejmują współpracy ze szkołą dyrektor szkoły powiadamia odpowiednie instytucje (sąd rodzinny, policja)
- c. Po powzięciu informacji, że uczeń podjął próbę autodestrukcji (samookaleczenie, próba samobójcza) dyrektor szkoły, wychowawca, pedagog/psycholog szkolny podejmują następujące działania:
  - jeśli próba ta ma miejsce w szkole, dyrektor szkoły niezwłocznie wzywa pogotowie ratunkowe i policję oraz powiadamia o fakcie rodziców/ opiekunów prawnych, uczeń powinien pozostać pod stałą opieką pracownika szkoły w bezpiecznym miejscu,
  - jeśli próba ma miejsce w domu, a rodzic powiadomił o zajściu szkołę, wychowawca, pedagog/psycholog szkolny przekazują informacje dotyczące możliwych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla ucznia i rodziny,
  - o podjętej próbie, po powiadomieniu szkoły przez rodziców, pod rygorem tajemnicy służbowej, dyrektor informuje również pozostałych nauczycieli w celu podjęcia wspólnych działań oraz obserwacji zachowania ucznia po jego powrocie do szkoły przez wszystkich nauczycieli,
  - wychowawca wraz z pedagogiem/psychologiem szkolnym planuje dalsze działania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa w szkole, atmosfery życzliwości i wsparcia.
- d. W przypadku śmierci ucznia w wyniku samobójstwa na terenie szkoły lub poza nią, dyrektor szkoły informuje organ prowadzący i organ nadzorujący szkołę. Pedagog/psycholog szkoły oraz wychowawcy udzielają pomocy psychologiczno-pedagogicznej innym uczniom szkoły oraz nauczycielom (w razie konieczności powołuje zespół ds. interwencji kryzysowych).
- e. O zaistniałej sytuacji można również powiadomić współpracującą ze szkołą poradnię psychologiczno-pedagogiczną, aby wsparła szkołę pomocą terapeutyczną dla odpowiedniej grupy potrzebujących (uczniowie, rodzice, nauczyciele).

8. Zasady bezpiecznych relacji pomiędzy wszystkimi członkami społeczności szkolnej zostały określone w Standardach Ochrony Małoletnich.

Propozycje tematów lekcji wychowawczych dla klasy pierwszej

INTEGRACJA	<ul style="list-style-type: none"> • Poznajemy siebie • Poznajemy szkołę – co zrobić by była bezpieczna? • Co musimy zrobić, aby dobrze funkcjonować w klasie? • Rozwijanie przyjaźni w ramach grupy
GOTOWOŚĆ DO ZAANGAŻOWANIA SIĘ W ŻYCIE SZKOŁY	<ul style="list-style-type: none"> • Gotowość do podjęcia się funkcji w szkole • Poznajemy historię szkoły – Twoja rola w tradycji • Jak rozumiesz patriotyzm? • Pierwszy krok w poznawaniu swoich kompetencji zawodowych
PODSTAWY KOMUNIKACJI INTERPERSONALNEJ	<ul style="list-style-type: none"> • Sposoby komunikowania się • Komunikacja niewerbalna • Bariery w komunikacji interpersonalnej • Techniki efektywnego uczenia się
HIERARCHIA WARTOŚCI	<ul style="list-style-type: none"> • Przyjaźń jako wartość • Moi bliscy – wartość rodziny • Zrozumienie znaczenia hierarchii wartości • Prawa człowieka – ja i inni • Uczciwość się opłaca
PROFILAKTYKA UZALEŻNIEŃ - ZDROWY STYL ŻYCIA	<ul style="list-style-type: none"> • Bezpieczny Internet – kultura słowa, prawo autorskie w Internecie • Zagrożenie uzależnieniem – psychologiczny mechanizm uzależnień • Świadomy wybór zdrowego stylu życia • Radzenie sobie z własną oraz cudzą agresją • Radzenie sobie ze stresem
INTERNET	<ul style="list-style-type: none"> • hejt w Internecie, zagrożenia, oczernianie • cyberprzemoc, cyberbezpieczeństwo

Propozycje tematów lekcji wychowawczych dla klasy drugiej

JA OBYWATEL	<ul style="list-style-type: none"> • Poznać moim miastem • Mój udział w życiu miasta • Rola samorządności – moja tożsamość obywatelska • Dialog kulturowy jako wyzwanie współczesnego świata
KOMUNIKACJA INTERPERSONALNA	<ul style="list-style-type: none"> • Mój indywidualny sposób porozumiewania się z innymi • Style myślenia – umiejętność pracy w grupie • Komunikacja werbalna
ZDROWY STYL ŻYCIA [PROFILAKTYKA UZALEŻNIEŃ]	<ul style="list-style-type: none"> • Zdrowie – jako wartość • Dieta a problem anoreksji i bulimii • Rozwój cywilizacji a zagrożenie środowiska. • Jak chronić środowisko? • Ja wobec zagrożenia uzależnieniem – drogi pomocy • Radzenie sobie ze stresem
ASERTYWNOŚĆ	<ul style="list-style-type: none"> • Umiejętność wyrażania własnych opinii i poglądów • Obrona własnych praw • Radzenie sobie z własną emocjonalnością • Odróżnienie agresji od asertywności

Propozycje tematów lekcji wychowawczych dla klasy trzeciej

MOJA ODPOWIEDZIALNOŚĆ	<ul style="list-style-type: none"> • Świadome wkraczanie w dorosłość • Budowanie poczucia sprawstwa • Rola własnych decyzji w dokonywaniu wyborów, również edukacyjno-zawodowych • Odpowiedzialność za siebie i innych • Gospodarność jako element samodzielności
KOMUNIKACJA INTERPERSONALNA	<ul style="list-style-type: none"> • Mój indywidualny sposób porozumiewania się z innymi • Style myślenia – umiejętność pracy w grupie • Komunikacja werbalna
ZDROWY STYL ŻYCIA [PROFILAKTYKA UZALEŻNIEŃ]	<ul style="list-style-type: none"> • Obrona przed manipulacją • Skąd wiemy, co jest dobre? • W pułapce Internetu, mediów społecznościowych • Jak poprawić relacje z najbliższymi?
EMPATIA	<ul style="list-style-type: none"> • Jak zachować się w obliczu cierpień, radości • Refleksja nad przemijaniem czasu • Ja – wobec dorosłości • Kto jest moim przyjacielem – dlaczego?
RADZENIE SOBIE Z TRUDNYMI SYTUACJAMI	<ul style="list-style-type: none"> • Mediacja w sporze • Umiejętność rozwiązywania konfliktów • Budowanie w procesie uczenia się motywacji do pomnażania wiedzy • Radzenie sobie z codziennymi wyzwaniami

Propozycje tematów lekcji wychowawczych dla klasy czwartej

<p>ŚWIADOME PEŁNIENIE RÓL SPOŁECZNYCH</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mój system wartości. Odpowiedź na pytanie: kim jestem? • Jak wyobrażam sobie swoją przyszłość? • Moja kariera zawodowa – czego mogę się spodziewać na rynku pracy? • Poznanie procesu rekrutacji na uczelnie wyższe • Świadome podejmowanie decyzji
<p>KOMUNIKACJA INTERPERSONALNA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Umiejętność autoprezentacji • Matura, czyli co zrobić, żeby nie zwariować? • Formułowanie motywujących celów • Radzenie sobie ze stresem egzaminacyjnym
<p>TRADYCJA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Problemy XXI wieku i jaki mamy na nie wpływ - poczucie własnego sprawstwa • Studniówka – pierwszy bal
<p>PROFILAKTYKA UZALEŻNIEŃ – ZDROWY STYL ŻYCIA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Świadomy wybór zdrowego stylu życia • Budowanie kompetencji obrony przed presją innych osób • Budowanie umiejętności empatycznych
<p>MOJA DOROSŁOŚĆ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Miłość, przyjaźń, tolerancja – ich znaczenie w życiu • Partnerstwo, małżeństwo, rodzina – moje dojrzałe wybory • Moja dorosłość – obowiązki i odpowiedzialność
<p>KOMPETENCJE PRZYSZŁOŚCI</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kreatywność • Komunikacja • Wystąpienia publiczne